

peccati poenam quam meruerant in occisione servi Dei. Etenim iudicibus et populo Christiano sub comite Adalberto (59) eos ad hoc decernentibus, vivi incensi sunt.

16. Candela autem quam ad caput viri Dei posuerant, et quæ coelitus accensa est, ardebat usque ad stramenta quæ superposita fuerant defuncto corpusculo. Quorum etiam partem ipse ignis invasit, et pervenit usque ad membra defuncti; quæ dum attigisset, sicut divinitus accensus fuerat, ita etiam

(59) Hunc esse puto Adalbertum, quem Ludovicus Germaniæ rex anno 841 in Rhæliensi territorio prostravisse legitur apud Hermannum Contractum. De alio Adalberto agit Hepidannus his verbis: *Anno 906 Adalbertus decus Francorum occiditur.*

(60) Waltherus Folcwino abbati Augiensi successit anno 848, mortuus anno 864, teste Hermanno.

(61) Hermannus Contractus et Trithemius Meginradi obitum reponunt anno 860. Hepidannus Sancti-Gallensis monachus et Marianus Scottus anno sequenti. Utrorumque eadem sententia. Cum enim Meginradus mense Januario cæsus sit, qui anni initium a Martio seu a Paschate ducebant, annum 860; qui vero a Januario, annum 861 numerabant. Unde stare malim horum scriptorum au-

Dei nutu extinctus est. Illico autem diffamatur de morte ejus. Qua comperta, venerabilis abbas Waltherus (60) et fratres sub ipso degentes, corpus viri Dei ex ipsa eremo auferentes, atque ad monasterium Augiam deferentes, ibi digno sepelierunt honore. Passus est autem sanctus martyr duodecimo Kalendos Februarii, anno ab Incarnatione Domini octingentesimo sexagesimo tertio (61) regnante Ludovico rege in orientalibus Francis, anno vicesimo octavo regni ejus.

toritati, qui hanc Vitam (ut simile veri est) legerant; in qua forsitan olim aliter numeri ascripti erant: nam et Surius annum 860 legisse videtur. Anno 1039, ut scribit Hartmannus in Embriis abbate sexto, pridie Nonas Octobris, Einsidlensibus redditæ sunt reliquiæ sancti Meginradi, quem multis hactenus miraculis celebrem eodem tempore Benedictus papa nonus sanctorum numero inseruerat. Anno 1599 Breviario Ecclesiæ Constantiensis novo insertum sancti Meginradi nomen, decretum officium, quale de martyribus fieri consuevit, ritu duplici; sed 23 Januarii, propter sanctæ Agnetis, quæ 21 agitur festivitatem, uti Bollandus observavit.

VITA SANCTI UDALRICI

EPISCOPI AUGUSTENSIS

Auctore Bernone abbate Augiensi

PROLOGUS BERNONIS

1. Reverendissimo Patri Frideboido, ac vero sancte matris Afræ alumno, Berne [at., Bern] Dei Matris mancipium, cum omni contubernio Augiensium fratrum, summum et indeficiens bonum.

Miræ charitatis virtus, ex dulcissimo pectoris tui emanans fonte, id exiguitati meæ injunxit officii, ut libellum de vita ter quaterque beati patroni nostri Udalrici, veraci quidem, sed simpliciori quam oportuit sermone editum, cultiori stylo reddam luculentum. Pius quidem jubentis affectus est, sed non æque facilis parentis esse poterit effectus; quippe cum tarditas ingenii et exteriorum cursæ, amaro (ut sic dictum sit) sapore conditæ, me prohibeant tam arduum opus aggredi. Accedit etiam quod venerandæ memoriæ Gebehardus, qui post beatum virum quartus ejusdem Vindeliciæ Augustæ ecclesiam rexit, nulli modernorum doctorum secundus, idem negotium corrigendi studio attentavit, sed infectum, morte præventus, dereliquit. Cui si ipse manum extremam imposuisset, parvitas mea omnino super hoc

digitum ori imposuisset. Id ipsum tamen quod composuit, licet eloquii venustatem redoleat, tamen illa verborum ac sententiarum sublimitate se in altum extollit, ut vix aliquis ex inde aliquid percipere possit. Alterius vero oratio, etsi rerum veritate subnixa, sic tamen pene videtur humi jacere, at quisquis sapientiam semel hinc potuerit quiddam gustare, pigeat se ulterius ad hanc inclinare. Quocirca, venerande Pater, tibi tuisque placuit hujusmodi oratio mihi imponere, ut inter utrosque medius incedas, talem moderato sermone materiam componam, ut ex utraque parte ad se venientes, media charitate constricta, et parvuli lac quod sugant, et fortes valeant invenire cibum quem comedant. Quod ego omnimodis horrerem, nisi scriptum esse scirem: *Melior est obedientia quam victima* (Eccl. iv, 17). Nunc vero si, data intercessionis tuæ manu, manus meæ ducatum præbere sponderis, adjunctis tecum beati viri meritis, omnipotentis Verbi, quod aperuit os mutorum et linguas infantium fecit disertas, fre-

tus auxilio, obedire tentabo, initium narrandi ab ipsius viri Dei infantia sumens, ac orationis cursum ita ad finem usque perducens ut nihil de propriis addam, præter exempla antiquorum Patrum atque sententias sanctarum Scripturarum, quæ suo decore solent dictorum seriem venustare. Hoc tamen solum mihi met ex proprio sudore injunxi, ut latius

A diffusa, modesta brevitate ac retius coerceam; strictius digesta, moderata prolixitate dilatem; minus regulariter prolata, ad rectitudinis lineam corrigam. Quæ tamen omnia tui examen judicii expectant, ut te benigno iudice valeant rata consistere. Opto, Pater beatissime, ut in Christo valeas, meique memor semper existas (62).

VITA INCIPIT

CAP. I. — Egregius Christi confessor Udalricus ex Alamannorum prosapia existit oriundus. Cujus parentes, Hupaldus scilicet ac Teotbirga ambo quidem secundum sæculi hujus dignitatem clarioribus, sed fide atque divina religione multo clariores atque nobiliores. Qui talis ac tantæ prolis secunditate divinitus ditati, mox eadem cuidam fideli ad alendum, ut Moysen, commendaverunt nutrici. Ubi inter ipsa nativitatis primordia celestia non defuere auspicia, nam licet blando nutriretur affectu, fæda tamen macies quædam apparebat in vultu. Quæ ex causa dum nimium tristes ejus efficerentur parentes, ac in angustiis illorum pectoribus curæ versarentur ingentes, quidam hospes peregrinus officio clericus, secundum quod illorum ostium semper viatori patuit, benigne ab ipsis præcipitur, per aliquod temporis spatium humane tractatur: dum interim quadam die hora refectionis residens, prædictum infantulum, nondum duodecim hebdomadarum dies ab ortu ad plenum habentem, audivit inter vagitus vocem emittentem. Ex quo, providus futurorum, tale edidit oraculum. Nisi, inquit, iste infans celerius fuerit ablactatus, non poterit esse salvus. Cumque semel ac secundo admoniti minus tanti præconis dicta vellent exsequi, tertia demum die, cum prædictum ac sæpe dicendum infantulum adhibita aure persensisse adhuc infirmiore, hanc præsentiam coram omnibus intulit vocem: Siatis pro certo quod, nisi continuo a lacte fuerit suspensus, hac nocte erit moriturus. At vero si eo, quo dixi ordine, morti subtractus fuerit magnus in futurum coram Domino erit. Hujus prophetiæ mysteria qualiter sint adimplenda, non nostri styli eget officio designari: potest probari.

CAP. II. — Tandem igitur amotus a lacte cepit corpore et anima in admirationem omnium ita proficere ac circumquaque manentibus tantum de suo profectu gaudium conferre ut id, quod de Isaac ejusque patre Abraham scriptum est: « Crevit igitur, puer et ablactatus est, fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis suæ, » non incongrue ejus quoque possit personæ aptari. Merito tantus patriarcha in ablactatione filii, quem ex promissione a Deo suscepit, grande convivium fecit. Merito Pater celestis sanctæ matris Ecclesiæ filiis in istius ablactatione convivium fecit grande, invitans eos hujusmodi voce: « Comedite,

amici, et inebriamini, charissimi. » Hic itaque mysteriorum Dei dispensator futurus jam solido cibo opus habebat confortari, ut in mensa altaris Christi, velut ad caeleste convivium quandoque consistens, posset in tempore suo tritici mensuram dare conservis suis. Incipiebat enim tunc inter coævulos modeste conversari, timorem Dei habere, honorem parentibus deferre, lasciviam declinare, ac, in quantum possibile tali adhuc erat ætati, in corporis motu, gestu, incessu, foris ostendere, qualis habitus formaretur intus in mente. Videntes autem parentes ejus tantam Dei gratiam in eo fulgere, commendaverunt eum in monasterium sancti Galli fratribus religiosis, ut eorum magisterio tam sæcularium litterarum studiis, quam celestibus instrueretur disciplinis; ubi, inter egregios regularis disciplinæ magistros, dulces theoriæ carpebat quotidie fructus, cum verba, quæ in sacris codicibus legebat, mox in opera vertebat. Jam summitatem illius Jacob scalæ virtutum gradibus ascendendo tangebat. Jam a Salvatore audiebat: « Vade, vende omnia quæ habes et da pauperibus, et, veni, sequere me; » et jam tunc monachicæ conversationis habitum sumpsisset, nisi divina revelatione admonitus desisisset.

CAP. III. — Erat tunc temporis in eodem monasterio quædam ancilla, pro Christi nomine inclusæ, Vuiberata nuncupata, quæ die nocteque jejunis, orationibus ac vigilis vacans, castum in arcano pectoris sui Domino preparabat templum, in quo gratum Creatori omnium mactavit semper holocaustum, dicens cum Psalmista: « In me sunt, Deus, vota tua, quæ reddam laudationes tibi. » Hic sanctus adolescens dum sui desiderii secretum panderet, illa rem a Deo querendam statuit, ac trium dierum inducias super hoc postulavit. Post triduum vero, Spiritu instructa divino, hujusmodi usæ est responso: Non, inquit, vir religiose, divinæ est voluntatis ut hoc in loco detinearis; sed est in plaga Orientali locus, ubi quidam fluvius duas dividit regiones, in quo, Deo jubente, episcopalis apicem dignitatis debes conscendere. Et licet multa tam a paganis quam a malis Christianis passurus adveas, tu tamen, confisus in eo qui dixit: « Confidite, ego vici mundum, » superatis universa, dicens cum Psalmista: « In Deo faciemus virtutem, et ipse ad nihilum deducet inimicos raturum beneficio religiosi viri Willelmi Vulfrati quondam prioris ad S. Pantaleonem.

(62) In ms. codice Coloniensi hic sequuntur capitula 42. Exemplum præ manibus habemus accu-

nostros. « Hæc auditu percipiens ac mente pertractans, quibusdam, qui sibi familiariter amicitiae causa adhaerebant, secreto pandit, et ut interim silentio tegerint, admonuit. Ipse vero per diversos sacrorum librorum campos, seu prudentissimæ apes, flores sententiarum carpens, ac in alveario pectoris sui recondens, summa cœpit ope niti, ut spiritualia posset mella conficere, quæ postmodum in populos illum deceret eructare, juxta illud Psalmistæ : « Quam dulcisa faveis meis eloquia tua, super mel et favum ori meo ! » Et quod de prædicatoribus dicitur : « Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt. » Dehinc ad linguam instructus, cum omnium fratrum conniventia remeavit ad propria. Parentes vero de ejus profectu nimium gaudentes ac Deo gratias agentes, iterum commendant eum Adalberoni Augustensis Ecclesiæ præsuli venerando, viro fidei dote ac vitæ merito multis præferendo, quatenus reverendæ illius præsentiae jugiter assistens velut in quodam disciplinæ speculo conspiceret si quid in ipsius moribus adhuc corrigi deberet. Quem ut prædictus Dei pontifex fide firmum, spe robustum, charitate radicatum et fundatum omnique morum probitate decoratum agnovit, familiariter illum ascivit ejusque domi forisque in omnibus uti consiliis cœpit, quatenus ejus prudentia totius episcopatus disponderentur negotia, tam publica quam privata.

CAP. IV. — Libuit interim viri Dei animo Romanam pergere, apostolorum limina visitare, ut se suaque omnia ipsorum aliorumque sanctorum precibus posset attentius commendare. Quo cum venisset, ab apostolicæ sedis præsule, nomine Marino, apud Deum et homines magnifico et glorioso, officiose susceptus, ac requisitus quis esset, aut unde venisset, respondit, se ex Alamannorum stirpe progenitum, Adalberoni Augustensis Ecclesiæ esse clericum. Ad hæc Apostolicus : Ne dure, inquit, accipias, quæ dico ; quia idem de quo retulisti, tuus pontifex Adalbero jam migravit de hoc sæculo, ac Dei ordinatione dispensante, oportet te hujus regiminis curam suscipere. At ille propriæ conscientie infirmitatis, imo non immemor illius mandati : « Quanto magnus es, humilia te in omnibus, » judicavit se ipsum indignum fore ut tanti honoris pondus subiret. Tunc papa, divino Spiritu repletus, ait : Si nunc delitescendo subterfugis, quoniam in hoc pacis ac tranquillitatis tempore Ecclesiæ navem gubernes, veniet dies in qua nullo modo statuta Dei præterire, valebis, verum etiam intermultiplices ac fluctivagas multi laboris, mœroris, anxietatis undas regendam suscipies ac, Deo præsule, ad littus placidæ quietis acsi nimium fessus perduces. His auditis ad metatum perrexit, atque inter sacra orationum libamina, tam se quam defuncti senioris animam cum lacrymis Deo ac sanctis apostolis ejus commendavit ; sicque postera die, nesciente papa, latenter discessit, etiam in hoc Dominicæ actionis

A exemplum sequens, de quo sanctus Joannes evangelista refert, quia cum voluissent eum rapere et regem constituere, statim fugit. Sed mox ut bonæ memoriæ Adalbero ex hac vita migravit, Hiltinus ei in episcopatu successit. Quo post quindecim annorum curricula ex hac luce subtracto, volente Domino hoc, quod de servo suo Udalrico per orationum suorum fidelium antea prædixit, adimplere, totius cleri ac populi voto in unum concurrente, et Henrici regis voluntate in idipsum consentiente, idem vir Dei sanctus in cathedram episcopalem hac in urbe est sublimatus.

B CAP. V. — Adepto vero tantæ dignitatis honore, qualis tantusve exsisterit nullius sermo ad integrum explicare valebit. Totus erat semper in oratione, totus in lectione, et maxime attendens quibus virtutum ornamentis Apostolus describebat episcopum esse sine crimine, sicut Dei dispensatorem : non superbum, non iracundum, non vinulentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum ; sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in sana doctrina, et eos qui contradicunt, arguere. Harum duarum virtutum ita vicaria utebatur successione ut, nisi inevitabili alicujus necessitatis articulo intercedente, nullum tempus transire sineret otiosum, quominus aut orationi insisteret, aut lectioni operam daret : sicque pene semper optatis Rachel amplectibus uteretur, nisi Liæ interpositione interim a tantæ sedulitatis dulcedine suspenderetur. C Suberant ei curæ maximæ de reparandis ecclesiæ muris, de reedificandis domorum ac ipsius civitatis ædificiis quæ sub antecessorum suorum temporibus aut nimia vetustate dilapsa, aut igne fuerant consumpta. Sed et familia maxima ex parte a paganis occisa, et pars, quæ remanserat, egestate nimium erat afflicta. Inter hæc venerabilis heros, velut ante et retro oculatus, cœpit cauta mentis intentione circumspicere, providam omnium curam gerere : ac sapienti usus consilio, materialibus quidem ædificiis prudentes et idoneos magistros præfecit. Ipse vero, quasi sapiens architectus, cum Apostolo Christum fundamentum posuit, super quod ædificavit aurum, argentum, lapidesque pretiosos, et cætera hujusmodi : ut sanctarum animarum ædificatio, per ejus prædicationem constructa, cresceret in templum sanctum Domino. Et quoscunque ad tale ædificium verbo et exemplo præparabat, cætera humanitatis officia, prout illis facultas suppetebat, præbere non desinebat, non solum his qui præsentibus aderant manum misericordiæ porrigendo, verum etiam eis, qui ægritudine præventi vel carceribus inclusi longe aberant, ministrando.

D CAP. VI. — Nulli itaque avarus, omnibus exstitit largus, ita ut illud beati Job potest dicere : « Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum. » Et paulo post : « Oculus fui cæco et peccatulo ; pater eram pauperum. » Et iterum : « Flebam

quondam super eum qui afflicto erat, et compatiebatur anima mea pauperi. Unde in refectione quotidiana semper ejus mensæ chara sibi intererat pauperum turba, quam et victu pavit, et indumentis vestivit. Seipsum vero nimia maceratione castigavit, ita ut carnem non manducaret, et intrinsicus super nudam cutem laneam vestem portaret; illud Apostoli opere proclamans: «Castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.» Et nocte quidem in oratione pervigil, seipsum in ara cordis per orationis studia mactavit: die vero super altare visibilem ac salutarem hostiam Domino immolavit, quo ejus sacrificium Redemptori omnium esset gratum et acceptum. Die cum Martha Domino in membris suis ministrabat: nocte vero cum Maria sedens secus pedes Jesu, audiebat verbum illius, sciens scriptum: «Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.» Erat ei sollemnis consuetudo, post Completorium nil cibi aut potus sumere, silentio studere; sciebat enim a Domino dictum: «Ex verbis tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.» Unde jugiter a Domino postulabat: «Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis.» Sed si quando necessario ei loquendum fuit, erat illius sermo sapientiæ sale conditus, modestus, humilis et ad persuasionem utilis, et, ut quidam Sapiens dicit: In sermone pondus, atque in verbis modus. Quando vero membra in Dei servitio fatigata necesse habuit quiete aliqua recreare, non hoc in plumarum mollitie, sed subterposito psathio, tapete vel sago, parum qui indulgebat somno. Et, ut brevitatis compendio utar, sic exterius gerebat officium sacerdotis, ut interius non omitteret religionem monasticæ conversationis. Erat etiam ei moderata ciborum parcitas, ac quidam singularis abstinentiæ modus, quo solebat religiosa arte secum convivantes circumvenire. Sæpius enim sperantibus quod cum illis manducaret, ipse ablata carnalium epularum mensa surgens ad ecclesiam perrexit, missarum solemnia celebravit. Unde adhuc, quasi recenti sit actum memoria, ore multorum refertur quod dum quadam die ipse venerandus Pater cum Cunrado divæ memoriæ Constantiensis Ecclesiæ episcopo ad prandium apud sanctam Afram martyrem consedisset, postquam consumptis cibis ab utrisque discessum est, quædam causa exstitit, qua prædictus pontifex ad virum Dei mittere debuisset. Ad quem cum legatus ipsius venisset, invenit eum sacro altari astantem, ac salutarem hostiam Domino immolantem. Quo peracto nuntium audivit, atque absolutum redire ad dominum suum permisit. Cumque reversus interrogaretur cur tandiu moratus fuisset, respondit quia virum Dei tandiu exspectasset donec ter missarum solemnia peregisset. At ille ipsum verbum ab illius ore arripiens: Missarum, inquit, solemnia celebravit? Tunc quasi subridendo intulit: Et vere nullus illo saturior ad mensam altaris hodie accessit. Sed utrum joco, an serio hoc

A protulerit, tamen verum fuit quod dixit. Cibavit namque Dominus illum pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potavit illum, ita ut recte cum Psalmista possit proclamare et dicere: «Eructavit cor meum verbum bonum;» et iterum: «Et poculum tuum inebrians, quam præclarum est?» Vox psalmodiæ tam jugis in illius ore dulciter resonabat, ut non solum ipse, sed et illi, qui eam soliti erant cum illo pura mentis intentione cantari, tantam cordis munditiam ex ea conciperent, ut quædam ex revelatione divina occulta cognoscere, quæ aliis manifestarent. Unde exempli causa quædam subternotabo, quatenus vera esse approbentur, quæ dico.

CAP. VII. — Quodam tempore cum artifices ecclesiæ cryptam in melius reparare vellent, erat quidam clericus, nomine Rambertus, sancti viri obsequio deditus. Illic quadam die in excessu mentis effectus, videbatur sibi cum domino suo episcopo solito more psalmos canere, nec non Adalberonem quondam, ut supra diximus, pontificem ad aquilonarem ejusdem cryptæ plagam, sacerdotalibus indutum vestibus prope assistere, sibi que, ut ad se veniret, innuere. At ille mente percussus, ac inter vivum et mortuum quid ageret dubius et anceps, tandem in viventem pavens figit obtutus, velut sciscitans quid esset facturus. Tunc episcopus: ut quid, ait, sic in me oculos desigis? Cui ille respondit, dicens: Ecce dominus meus Adalbero episcopus ad celebrandum divinum mysterium paratus astat, et me ad se vocat. Cui episcopus: Festina, inquit, ire, ejusque jussis in omnibus obedire. Qui mox ut propius accessit, hæc ab eo audivit: Ramberta, die domino tuo, quia magnum a Domino mercedem habebit pro orationibus ac elemosynis quas pro me fideliter exhibuit. Et hoc tibi sit in signum, quod ego et Fortunatus in proxima cœna Domini, concedente Deo, sacrosanctum chrisma cum illo sanctificabimus. Insuper ædificatio istius cryptæ ruet citissime. Ipse autem propter hoc ab incepto non desistat opere, quin illud firmioribus studeat fundamentis stabilire. Fratres quoque admonere curato, quia orationes, quas sua sponte se facturos pro me sponderunt, nequaquam, sicut promiserant, impleverunt. Et nisi hoc studuerint emendare, sciant se propter hoc in conspectu Domini rationem reddituros esse. Episcopus autem a civitate regia revertens (nam tunc temporis ibi morabatur), ita de crypta contigisse reperit, sicuti per visionem Ramberto ostensum fuit. Tunc ille impatiens moræ, non antea a labore cessavit, quam omnia in meliorem statum reparasset. Iterum alia vice cum prædictus Rambertus, juxta morem, in oppido Vuaringa cum sancto viro psalmodiam decantaret, cœpit terrore nimio concuti, ac reflexis oculis Deo dignum antistitem intueri. A quo inquisitus quidnam sibi esset, respondit seniore suum Adalberonem eodem, quo et ante, paratum se videre, sibi que præcipere, ut illi sacri altaris mysterium celebranti assistat, solitiæque servitutis officium impendat,

Vere impleta est prophetia quæ dixit : « Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris. »

CAP. VIII. — Nec prætercundum puto, qualiter cœlestis signi visione ipsum etiam voluerit Dominus mirificare. Nam in ipsa solemnī die sancto Paschæ multa fratrum caterva astante, dum sanctus sacerdos divina celebraret mysteria, dextera quædam apparuit superna, quæ cum ipsius dextera divina sanctificavit sacramenta. Expletis vero missarum solemnīs, quidam Henricus presbyter, qui eo die cantoris officium agens tanto interfuit miraculo, sequens episcopum usque in cubiculum, ad ejus pedes cecidit, atque in præsentia popularium personarum eandem visionem minus caute explanavit. Cui vir Dei : Melius tibi, inquit, esset tacere, quam talia in aures vulgi proferre. Mox ille rubore perfusus exiit, et in vestibulo cubiculi residens tantas lacrymas emisit, ut ex illarum suffusione cogeretur lucis hujus dispendia sustinere. Vir autem Dei memor suæ fragilitatis cavebat favorem humanæ laudis, ne caderet in præcipitium elationis, semper gratias agens Deo super inenarrabili ejus dono ; et sicut de sanctis ejus scriptum est : « Ibunt de virtute in virtutem, » velut cœleste animal ante faciem suam gradiebatur, ut eo mente conscenderet, quo eum impetus spiritus duceret. His virtutum gradibus ad alta proficiens, quadam nocte, quæ antecederet diem sanctum, quem diem indulgentiæ vel cœnam Domini Christiana religio vocare consuevit, vox quædam beato sic ait in visu : Udalrice episcope, scias te hospites suscepturum esse. Expergefactus cœpit secum admirando tractare quinam illi hospites futuri essent. Non enim erat inanis sonus ille, qui solet aliquoties hominum mentes illudere : sed talis potius, qualis sponsa se dicit in amoris Cantico obdormire : « Ego, inquit, dormio, et cor meum vigilat. » Talis igitur somni dum vir Dei frueretur quiete, iterum vocem in hæc verba meruit audire : Orationes tuæ et eleemosynæ, Udalrice, Deo sunt acceptæ, qui binis antecessoribus tuis, Fortunato scilicet atque Adalberoni, te commendavit, ut tibi hodie et deinceps sacra mysteria celebranti assistant, et ea tecum benedicant. Mane autem facto, hora qua inelytus mysteriarques divina sacramenta celebravit, quibusdam etiam, qui ad videndum digni erant, cernentibus dextera Domini denuo apparuit, quæ cum sancto episcopo signo crucis imponendo eadem consecravit. Idem ipse cum ad percipiendam sacram communionem ad sacrum altare accederent et sanctus Dei illos hujus secreti conscios esse per spiritum non ignoraret, quando panem eis Dominicum porrexit, ori singulorum digitum superposuit, ut per hoc intelligerent quod visa minime divulgare deberent. Quin etiam, expleto sacrorum officio, ad se vocatis revelati sibi in nocte præterita mysterii ordinem exposuit, et tam hoc quam quod ipsi viderant alicui dicere, donec ille maneret in carne, interdixit sub interminatione præsentis vitæ.

CAP. IX. — Alio vero tempore, dum iterum sub

A cujusdam noctis silentio membra quieti commendaret, sancta Afra martyr pulchra facie, veste doctissima, tunica succincta apparuit, eique dixit : Surge et sequere me. Et statim eduxit illum in campum qui ex nomine ibidem decurrentis fluvii Lecfelt dicitur ubi sanctum Petrum apostolorum principem velut in synodali colloquio sedentem invenit cum magna episcoporum aliorumque sanctorum multitudine, vel quos olim in carne vidit, vel tunc primum, revelante sibi gratia divina, cognoscere cœpit. Ibi inter alia, quæ tractabantur, sicut olim in Apocalypsi sancti Joannis audita est vox animarum sui interfectoribus vindictam expetentium : ita tunc clamor ortus est sacerdotum de Arnulpho duce Noricorum adhuc vivente, ob destructionem ecclesiarum atque monasteriorum, quorum res distribuit in beneficia laicorum. Quapropter, dictante omnium sententia, damnatus est pœna. Proferebantur in medium etiam duo enses : unus quidem cum capulo, alter vero absque capulo. De quibus princeps apostolorum ait ad beatum virum : Dic regi Henrico : Ensis absque capulo significat illum, qui sine unctione regnat in populo. At alter capulatus illum, qui per sacræ benedictionis ordinem divinitus fuerit coronatus. Finito sanctorum concilio, prædicta Dei martyr sanctissima monstravit illi adhuc loca, in quibus Otto rex postea castra posuit, et generale colloquium cum suis habens, Berengarium regem Longobardorum, cum multis aliis præsentatum, in suum suscepit dominium. Prædixit etiam effere gentis Hungarorum irruptionem, durissimamque cum Nostratibus congressionem, nec non et loca certaminum : et licet cum magno suorum detrimento, tamen victoria triumphum promisit populo Christiano. O beatum virum, cœlesti visione dignum, in talibus etiam sanctis apostolis, Petro videlicet et Paulo conferendum : quorum alter in linteo cœlitus demisso electionem gentium per visionem didicit ; alter vero, sive in corpore, sive extra corpus, usque ad tertium cœlum raptus se esse asserit, ubi et arcana Dei audivit et vidit ! Iste vero sanctus et in ostensione dextræ sacræ super altare, et in hac visione, et postmodum in alijs, et ante exitum nostri sermonis satis patebit, et arcana Dei vidit et audivit, et salvationem non tantam suæ gentis, sed et multorum populorum cognovit. Hæc non passim tunc vulgi auribus se inaniter jactando divulgavit, sed paucis quos ad hoc dignos duxit, secreto manifestavit. Ipse vero sentiens se tanto divinæ gratiæ præventum, non se erigebat in altum, sed omnia referebat ad illum, a quo acceperat, quidquid boni habebat vel esse poterat, dicens cum Apostolo : « Gratia Dei sum id quod sum. »

CAP. X. — Cœpit igitur commissi sibi gregis curam agere, talentum sibi creditum non sudario illigatum terræ commendare, sed, ut bonus verbi Dei dispensator, ad usuram accommodare. Unde sæpe diocœces terminos sæpius lustravit, ac congregatis coram se clericis et laicis, pervigili studuit curam

investigare, in primis qualiter ipsi ecclesiarum presbyteri cum suis ministris viverent : utrum populum recte ac secundum catholicam doctrinam docerent, ac quod prædicabant ore et opere imple-
rent : ne forte aliis prædicantes, ipsi reprobi efficerentur, et ob hoc a suis auditoribus contemnerentur. Deinde discutiebat si laici eorum doctrinæ obedirent, si in Dominicis diebus et aliis sanctorum solemnitatibus ab opere illicito vacarent, si ecclesiarum limina ea, quæ deberent, devotione frequentarent, aut decimas recte darent : multaque id genus. His ita investigatis, quæque erant rata et bene ordinata, laudavit et confirmavit; quæ vero aliter invenit, correxit et emendavit. Simoniacorum hæresin quasi perniciosam pestem devitandam esse admonuit, asserens perpetuæ tradendos pœnæ, qui hæresi huic nequissimæ studerent animos inclinare. Unde nunquam pro clericorum ordinatione vel ecclesiarum consecratione quippiam muneris accepit: sed sicut in sacri chris-matis unctione per impositionem manus Spiritum sanctum paraclætum gratis dedit, ita et ista concessit, sciens a Domino præceptum : *Gratis accepistis, gratis date*: nisi forte ipsi ecclesiarum fundatores aliquid pro bona voluntate, et hoc illum pro gratiarum actione suscipere rogarent. Jus vero legitimum sanctæ Mariæ semper virginis familiæ, ab antecessoribus suis antiquitus concessum, statuit inviolabiliter conservandum, nec quemquam in sua ditione degentium lædi permisit oppressione præpositorum : sed ita inter suos omnia ad æquitatis ac justitiæ normam perspicaciter correxit, ut nullum alteri aliquid inferre sineret, quod ipse sibi fieri nollet, juxta illud præceptum : *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*. Et Dominus in Evangelio : *Omnia quæcunque vultis, ait, ut vobis faciant homines, eadem et vos facite illis*.

CAP. XI. — Cum in his et hujusmodi virtutum gradibus sanctum virum semper ad alliora conscendere omnium bonorum hostis invidus cerneret diabolus, quacunque potuit arte, cepit satagere ut ejus animum vel quantumcunque posset impedire. Accidit igitur tunc temporis, ut inter Ludolphum Ottonis Magni imperatoris filium, qui Alamannorum genti præerat, et ejus patruum Henricum Noricorum ducem, oriretur lis odiumque per instigationem Satanae et ex malignorum hominum persuasione. Quos cum imperator ad concordiam minime vocare potuisset, fratri adjutorio contra filium fuit. Tunc quidam Arnulphus comes palatinus, Arnulphi quondam ducis filius exstitit, cujus fidei prædictus dux Henricus totam Bajoariam cum ipsa metropoli Ratisbonæ commendavit, ac in Saxoniam ad imperatorem se contulit. Ibi eo moram faciente, ille velut perfidus transfuga, se cum ipsa civitate et multitudine populi, Ludolphi subegit potestati. Hæc cum sancto pontifici comperta fuissent, relicta militum custodia in civitate Augusta, in Noricorum regionem propere contendit, ubi tunc imperatorem cum exercitu consistere audivit. Præfatus vero ty-

annus Augustam adiit, ac rebus circumquaque direptis, quibusdam episcopi militibus captis, præda onustus, et, quod verius est, peccati pondere gravatus, in Bajoariam est reversus. Interim vero ipsum Dei famulum postquam comperit a regia servitute reversum, in castello, quod Montachinga dicitur, non timuit obsidere : sed non cessit ei in prosperum quod talia præsumpsit contra Dei servum. Nam, parvo interjecto dierum spatio, a comite Adalbero et episcopi fratre Thietbaldo ab obsidione cum detrimento suorum coactus est secedere, et debita respersus confusione, in patriam redire, etiam ibi capto ejusdem fratre Herimanno. Sed et fortissimus puginator Adalbertus, velut alter Machabæus, pro Ecclesia Dei acriter dimicando, cecidit in eodem bello, ut veraciter est credendum per mortalitatis dispendium transiens ad immortalitatis compendium. Cujus corpus sanctus Udalricus Augustam deferens, in ecclesia sanctæ Mariæ semper virginis condidit : spiritum vero per sacræ immolationis hostiam Domino commendavit.

CAP. XII. — Ex hoc tantus omnium mentes timor invasit, ut nullus de rebus ecclesiæ sanctæ Mariæ semper virginis ad Augustam pertinentibus, aliquid usurpare præsumeret : quia nullus eorum qui antea inde aliquid injuste abstulerunt, vel in sanctum Dei deliquerunt, impunitus evasit, nisi qui per dignam satisfactionem per misericordiam Dei, episcopo intercedente, promeruit absolutionem. Ut enim ex pluribus pauca exempli causa proferamus, unus ex his, vicinis in veritate contestantibus, tandem perditio sensu proprias manus laceravit, quousque vitam finivit. Alius vero librum quemdam de civitate Augusta rapuit, ex cujus pretio caballum aruit. Quem cum domum perduxisset, uxori suæ ait : *Melius mihi fuerat ut istum tam præstantis formæ equum emissem, quam librum quo illum comparavi, in Augusta dimissem*. Cui illa : *Utilius, inquit, ut spero, tibi fuisset, si nunquam manus tua ipsum librum tetigisset*. Ille vero dum molli tactu per posteriora dorsi, ut assolet, equo blandiri voluit, mox ab eodem percussus interiit. Post non multum temporis præfatus Arnulphus, pro injuriis quas viro Dei ingessit, etiam ipse justis iudicis iram sensit. Obsessa namque civitate Ratisbona, paratus ad prælium exiit, ibique occisus interiit.

Quidam homo de episcopatu, qui Eistete dicitur, partem vilissimi mensalis de sæpe dictis rebus injuste usurpavit, secumque asportavit. Sed mox a dæmonio occupatus nullum neque intra neque extra ecclesiam abscondendi locum invenire potuit : nec benedicta aspersus aqua, carere valuit ejus presentia, quin semper juxta eum videretur individus comes manere, donec Augustam rediens, rem injuste ablatam reddidit, seseque emendari obnixè rogavit. Cui episcopus, ut totus erat visceribus pietatis plenus, et indulgentiam pro Christi amore tribuit, et a dæmone liberatum, ad propria redire permisit.

CAP. XIII. — Interea dum contentio inter Ottonem

imperatorem, propter fratrem ipsius Henricum, ut supra diximus, et Ludolphum exorta, in tantum accrevisset, ut non aliter nisi ferro finire potuisset, jamque acie utriusque partis ordinata, ut cominus committi deberet pugna, athleta Dei Udalricus, sciens quia beati sunt pedes pacem portantes, et quod ipse Dominus in Evangelio ait : Beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur : assumpto Hatberto, Curien- sis Ecclesiæ episcopo religioso, se in medium inje- cit : ac tanta eos arte suadendi aggressi sunt, Spi- ritu Patris in amborum ore loquente, ut facile ad pacis fœdera revocarent, et veræ charitatis donum firmastabilitate in illorum pectoribus consolidarent. Non aliter tunc Otto pœnitentem Ludolphum quam ille evangelicus pater olim suscepit revertentem filium. Uterque enim filius mortuus fuerat, et revi- xit : perierat, et inventus est. Fuit gaudium ingens et exultatio in exercitu cuncto. Laus et gratiarum actio resonat in ore omnium : quia per servos suos liberavit Dominus populum suum.

CAP. XIV. — Sequenti vero anno, id est, Domi- nicæ incarnationis nongentesimo quinquagesimo quinto, gens Hungarorum omni bellua crudelior, juxta quod viro Dei cœlitus ante fuerat revelatum, cum innumerabili multitudine erupit, omnemque Noricorum regionem a Danubio usque ad Nigram silvam, quæ ad montana pertinet, et partem provin- ciæ Alamannorum usque Hilaram fluvium, devastan- do occupavit. Quæ Licum transiens, ecclesiam sanctæ Afræ igne combussit, atque civitatem Augustam obsidione circumdedit. Sanctus autem Dei pontifex nequaquam visis tot lupis, instar mercenarii, sui gregis custodiam fugiendo dereliquit, sed ex adverso se opposuit ac totam causam Domino commendavit. At militibus circumquaque per murum et ante por- tam acriter contra hostes dimicantibus, ille super equum sedens, non clypeo protectus aut galea, sed stola indutus, intra lapidum ac sagittarum imbres incedebat securus. Videres novum Josue arcam Domini circumferre, buccinis concrepare : nisi quod Josue extra muros urbis Jericho, iste vero intus in domo Rahab ad Deum conversæ, hoc est, Ecclesiæ, manebat, et civitatem diaboli foris manentem ex- pugnavat. Josue duce, sacerdotibus qui arcam Do- mini ferebant buccinis clangentibus, ac cunctis po- pulis clamantibus vociferatione maxima, muri Je- richo funditus corruerunt. Isto arcam Domini in pectore mundo gerente, et cum sacerdotibus et le- vitis tubis, id est, psalmis, hymnis et canticis spiri- tualibus sonantibus, cunctisque populis maxima prece ad Deum et ad ejus sanctam genitricem Ma- riam semper virginem pro sua ereptione clamanti- bus, Hungari, qui erant civitas diaboli, ceciderunt. Cæteri fugam arripuerunt. Quos Christianorum exercitus tandiu cædendo persecutus est, donec prin- cipes eorum cum aliis multis una caperentur, atque Ratisbonam perducerentur, ubi ad ignomiulam suæ gentis postmodum suspensi sunt in equuleis. His ita gestis, præsul venerandus Deo in omnibus gratias

agens, velut ex arce quadam mentis cœpit dispicere, ac subditorum necessitates pertractare, non sibi raturum æstimans, si solummodo ea, quæ sua essent, quæreret, suorumque causas negligeret, juxta illud Apostoli : Qui suorum, et maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, et est deterior in- fideli. Unde suorum congregationes clericorum, quæ hostium deprædatione ad tantam fuerunt inopiam redactæ, ut ad quotidianæ refectionis usum nil pos- sent habere secum retinuit, ac in quantum potuit, pauper ipse præsentis vitæ necessaria pauperibus ministravit ; et non solum illis, sed et omnibus se- potentibus, prout habuit, misericordiæ manum por- rexit, juxta illud Dominicum præceptum : Omni pe- tenti te, tribue.

CAP. XV. — Eo tempore admonetur in visione, ut ecclesiam sanctæ Afræ, quæ a paganis fuerat con- cremata, non tardaret reparare, nec non et Sim- perti episcopi sepulcrum, quod situm erat juxta gradus in choro, congruo procuraret tecto. Ex hoc cœpit Dei famulus in jejuniis et precibus cum cordis contritione, aliis quoque viris religiosis secum as- sumptis, se Deo maclare, supplicans devote quate- nus omnipotens Deus per misericordiam suam di- gnaretur sibi manifestare locum, ubi sanctissimæ martyris suæ corpus esset reconditum, vel si in parte orientali crypta eo loci esset ædificanda, ubi sua- debat ei voluntas sua. Ergo ut Dominus verum com- probaret, quod per os sancti David dixit : Ecce oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. Et in alio loco : Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet, quadam nocte in visu ei sancta Afra apparuit, et locum sui corporis in ecclesia demonstravit. Cryptam vero illo in loco fieri prohibuit propter reliquias sanctorum, qui illic in pace quiescentes, adventum justis Judicis expectant. Hac revelatione perdoctus, cœpit desti- nato operi vigilanter insistere, ecclesiæ muros in- staurare, cryptam in occidentali parte construere : nec antea a labore cessavit, donec brevi omnia perfec- to decore consummavit.

Dignum est nunc demonstrare qua veneratione dignus sit locus ille, in quo sancta Dei martyr prohibuit cryptam fieri. Erat quidam hortulanus, qui inter gramina ibi deambulando, speluncam quandam reperit, in qua et transformatam ædicu- lam sub terra muratam conspexit, et veniens, episcopo nuntiavit, eique dixit : Si tuæ placeat sanctitati, hic olera mea et alia, quæ mihi sunt ne- cessaria, possunt recondi. Cui ille in spiritu dixit : Si hoc feceris, mox sensu et membrorum sospitate mor- carebis. Sed miser, hæc parvipendens, suppellectilem suam in prædictam speluncam congregavit, statim- que sensum cum visu et auditu perdidit. Qui ad sanc- tum Dei perductus, ut reatum suum agnovit, veniam petiit, ac indulgentiam cum sanitate promeruit. Mira dicturus sum. Ex illa namque hora nunquam ab hortulano ipsa reperiri potuit spelunca. Ex eo tem- pore cœpit vir Dei sanctum illum locum magis fre-

quentare, sibi que sepulcrum ibi præparare. Ubi omnia sexta feria, si domi esset, solebat salutarem hostiam Domino immolare.

CAP. XVI. — Interea orationis causa Romam perrexit, ubi et caput sancti Abundii martyris acquisivit, secumque religiosa cum devotione Augustam reportavit. Solebat loca sancta visitare, ac præcipue monasterium sancti Galli, ubi nutritus erat et eruditus. Inde cum quodam tempore ad cellam sancti Meinradi, ad videndum servum Dei Everhardum venisset, post sacra orationum libamina, post fraternæ collationis dulcia eloquia, cum jam prælibatis oculis sanctus episcopus disposuisset redire in sua, et ea vice speraret Dei famulum non amplius esse visurum, jamque ire cœpisset, festinato anhelus cucurrit, atque iterans oscula charitatis, in hanc vocem lacrymabundus erupit: Ex hac hora non videbimus nos ulterius in hac vita, donec corporibus exempti videre nos mereamur in præsentia Dei. Cui episcopus dixit: Pater venerande, scis nunc pro certo tempus meæ resolutionis instare, quo debeam ex hac vita migrare? Cui ille respondit. Finis quidem vitæ tuæ adhuc non erit. Sed verum esse quod dico exitus rei comprobabit. Tunc discessum est. Sed antequam episcopus eandem cellam visitavit, ille Dei famulus Everhardus de hoc sæculo migravit. Processu quoque temporis locum Agaunensium, ubi sanctus Mauritius cum sacra legione quiescit, orandi gratia adivit, ac non modicas Thebæorum martyrum reliquias acquisivit. Quas cum summo honore Augustam attulit, ac in oratorio sanctæ Dei genitricis cum hymnis et psalmodiis religiose collocavit. His quoque diebus venerabilis heros ad monasterium Insulanense, quod Augia dicitur, venit] ubi tunc temporis Dominici gregis vir venerandus, nomine Aluvigus, curam gessit. Qui eum digno, ut par erat, honore suscipiens, multiplicibus sanctarum reliquiarum, quarum gratia illo advenerat, pignoribus donavit, sicque ad propria lætum redire permisit.

CAP. XVII. — Nec prætereundum quod, propter ipsius merita, plurima infirmis præstabantur beneficia: et maxime qui caduco gravabantur morbo, per ejus benedictionem a tanto liberabantur incommodo. Quod ita humilitatis causa studuit occultare, ut si forte aliqui illorum hanc sanitatis gratiam palam postularent, donum benedictionis subtraheret, hoc magis asserens apostolicæ dignitati quam suæ congruere parvitati. Per oleum, ab eo in cœna Domini consecratum, variis languoribus detenti, pristinæ restituti sunt sanitati: nec non et oculorum caligine obtenebrati, hujus sancti olei unctione merebantur illuminari.

Operæ pretium est inferre qualiter etiam ipse per efficaciam hujus sancti liquoris consecutus est gratiam sospitatis. Quodam itaque tempore ad monasterium Campidonense veniens, tanta infirmitate tenebatur, ut non nisi inter aliorum manus sustentatus, quoquam posset gressum movere, vel quid cibi pro recreatione virium percipere. Tunc sub

A omni celeritate Augustam mittitur: oleum ab eo consecratum deferitur. Quo in ipsa sancta Pentecostes vigilia hora diei nona delibutus, intantum per gratiam Dei contra spem omnium subito convaluit, ut se reficeret cibo ac cum fratribus vespertinæ synaxi incolumis interesset, totamque instantis festivitatis diem spiritali jucunditate celebraret. Sicque, omnibus in commune gratulantibus, ipse sospes in suam sedem est reversus.

CAP. XVIII. — Quodam tempore cum vir Dei Vindicem fluvium esset transiturus, intantum alvei ejus cursum excrevisse invenit, ut nullus suorum auderet transire per illum. Tunc sociis sui itineris abreuntibus, et vadum, sicubi posset reperire, ad transeundum quærentibus, ipse cum uno clerico solus remansit, ac prædictum fluvium sine aliqua trepidatione in nomine Domini transivit. Et, ut magis mireris, clericus altiori caballo residens a cingulo deorsum se totum in aqua infusum: de episcopi autem soccis e sago factis, quos propter frigus induerat, nec saltem unum pilum madefactum perspexit. Cui valde super hoc admiranti interminatus est, dicens: Cave, ne adhuc manente in carne, hoc alicui dicere: humilitatis magistrum sequens, qui de semetipso discipulis præcepit ut visionem quam vidissent nemini dicerent, donec Filius hominis a mortuis resurgeret. Tua sunt hæc, o Christe, opera, tuarum gratiarum insignia, qui in sanctis tuis etiam nunc antiqua coruscare facis mirabilia. Qui enim illi antiquo Hebræorum populo, quondam diviso mari Rubro, aridum iter præbuidisti, tu hunc famulum tuum per idem elementum siccis vestibis traduxisti: nisi quod illis aquæ erant pro muris a dextris et a sinistris, ut siccis vestigiis per medium transirent: iste vero per medias transiens aquarum undas, in nullo madefactus, se duce pervenit ad littus. Alio item tempore dum Ratisbonam navigio per Danubium tenderet, ex incuria nautarum navis super quoddam impingitur lignum: ex quo patentibus rimis cœpit paulatim impleri aquis. Timore perterriti nautæ, ad littus contendunt propere. Quo pervenientes, omnibus quæ in navi erant exportatis, obliti sunt episcopi in puppi residentis. Tunc unus ex clericis, trahens suspiria ex intimo cordis, ait: Væ nobis miseris, quia in tanto periculo obliti sumus nostri senioris. Et hæc dicens, velocius cucurrit, et humeris impositum ad littus exposuit. Quo egresso navis in posteriori parte mergitur, et mirum in modum navis, quæ plena erat hominibus cæterisque suppellectilibus super aquas nataverat, viro Dei cum suis egrediente, non potuit diutius quin mergeretur subsistere: ut inde colligeretur quia hanc omnipotens Deus sua manu tenuerat quando vir Dei cum suis in ea manebat. Item alia vice vir Dei Romam pergere desiderans venit ad fluvium Tar nominatum, quem tam periculosa reperit inundatione effusum, ut nec equo nec navigio aliquis posset transire illum. Sed sanctus pontifex fiduciam habens in Deo, celebratis in ipsius flu-

minis ripa missarum solemnibus, prædictum fluvium transvadavit cum incolumitate omnium suorum.

CAP. XIX. — In illis diebus electus Dei pontifex sacrae religionis studio incitatus, divini amoris igne succensus, cepit in ecclesia sancti Stephani protomartyris Christi, quæ extra urbis mœnia sita est, religiosas feminas congregare: quatenus in sancto proposito tanto liberius ibidem Deo servirent, quanto longius a mundanæ actionis labore distarent. Ad quod monasterium dum quædam matrona ad conversionem veniret, et a congregatione suscepta fuisset, cepit in Dei servitio manere devota: et licet litterarum scientia minus instructa, tamen ad exteriora providenda satis erat idonea. Unde sorores ei voluerunt officium cellarie commendare, sed illa noluit consentire. Tunc res ad episcopum defertur. Qui cum eidem juberet obedire, noluit, sed in obstinatione mentis perduravit. Sequenti vero nocte hujusmodi verbis corripitur in somnis: Quia, inquit, non obedisti episcopi præceptis, tandiu ambulandi usu carebis, quousque ab illo absolvi mereberis. Expergefata, omnino permansit debilis et clauda: et revertente ad civitatem episcopo, ante ejus præsentiam in lectulo est deportata: a quo de inobedientia pariter correpta est et sanata. Ipsa autem, ut se sensit sanatam, currendo antequam ad ecclesiam episcopus veniret, præcessit eum laudans et benedicens Deum. Quodam tempore dum omnipotentis Dei famulus ad synodum episcoporum, quæ in villa regia, Ingelenheim dicta, erat congreganda, pergeret, quemdam pauperem, nomine Rothbertum, obvium habuit, qui ventris sui interiora foris prolapsa, in sinu gestavit. Quem ut conspexit, misericordia motus, ei denarium dari jussit, dicens: In nomine Domini accipe, et vade in pace. Qui mox elemosynam accipiens, perrexit ac meliorari in tantum cepit, ut post aliquod temporis spatium sospitati redderetur ad integrum. Idem etiam post mortem viri Dei, aliis iterum præoccupatus infirmitatibus, ad sepulcrum ejus veniens, sanari meruit, sicut lector suis locis plenius scriptum invenire poterit.

CAP. XX. — Igitur sanctus Dei, cœlesti desiderio afflatus, cepit ea quæ sunt hujus mundi fastidire, terrenarum rerum lucra Christi amori postponere: et, licet hic retineretur corpore, in cœlestibus tamen conversabatur mente: ut merito in illorum censeretur numero qui dicere possent cum Apostolo: Nostra conversatio in cœlis est. Unde zelum Dei habens, licet non secundum scientiam, cepit apud terrenas potestates totis viribus agere, ut quidam clericus Adalbero nomine, suæ sororis filius, totius episcopatus curam susciperet: ipse autem sub monachicæ religionis habitu soli Deo vacaret, quod et impetravit. Sed ille miserandus nesciens, aut scire nolens, a sapientissimo Salomone dictum: Hæreditas ad quam in principio festinatur, in novissimo benedictione carebit: milites episcopi, to-

tanque familiam statim sacramento sibi subiciebat, ac virgam pastorem publice manu gestabat. Quod cæteri episcopi, indigne ferentes, ambos ad synodum vocaverunt, atque prædictum Adalberonem hæreticæ arguunt præsumptionis quod, domino suo adhuc superstite, talia non pertinuisset usurpare. At ille dum de objectis sibi criminibus se vellet purgare, ab omnibus inventum est, id aliter fieri non posse, nisi, allatis sanctorum Evangeliorum in medio libris, sacramento firmaret se nescisse hæresin fuisse, quod talia præsumpisset facere. Quibus omnibus quæ ad hoc negotium pertinebant expletis, in sua redierunt ambo episcopus et Adalbero, tali a sancta synodo consolatione percepta, ut, episcopo decedente ab hac vita, nullus pro eo alius esset ordinandus, nisi ipse Adalbero. Sed non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Nam eodem anno post aliquot menses, dum quadam die jam ad vesperam inclinante prædictus clericus ad mensam cum viro Dei noviter secta vena resideret, ac quidquam molestiæ propter incisionem venæ sustineret, e consessus medio concitus surgens, cubitum ire perrexit, statimque in ipsa nocte præsentis vita terminum clausit. Quod episcopus mox per spiritum cognoscens, eum, qui ad annuntiandum mortem sibi intraverat, preveniendo dixit: Scio, quod Adalbero mortuus est. Festina, et fac vehiculum præparari, ut possumus illum Augustum deferre. Morabantur autem tunc temporis in castello, quod Dilinga dicitur. Corpus vero ejus exanime a sancto pontifice, Augustam perlatum, in ecclesia sanctæ Mariæ est humatum. Inter cætera misericordiæ bona, quæ pro requie animæ sui nepotis agebat, etiam abbatiam, Uttenbura dictam, quam ille, dum viveret, in beneficium tenebat, sibi acquisivit, et tandiu tenuit, quousque ipsius studio donata est libertatis privilegio.

CAP. XXI. — Die quadam sancto Dei iter agenti homo quidam astitit, qui Conradi Constantiensis episcopi obitum certissimum indicavit. Illis vero, qui aderant, sperantibus quod statim pro requie illius solita exsequiarum officia vellet celebrare, ille per secretum nuntium, sibi adesse solitum, sciens quod ex hoc esset verum, ait eis: Manete interim animæquiores, mane comperietis quid inde credere debeatis. Crastina die diluculo quidam Constantie venit, qui prædicti viri sospitatem annuntiavit. Et omnipotentis Dei famulus, licet tempus resolutionis suæ jam instare non ignoraret, tamen quandiu potuit, vehiculo superpositus, divini verbi semina in audientium corda spargere non cessavit. Quem equitandi usum, etiam dum adhuc sanus esset, habebat, ut quocumque sibi eundum fuisset, sella super quadrigam posita solus sederet, comite autem tantum clerico, cum quo absque impedimento aliorum, posset liberius vacare decantationi psalms. Festinabat autem quantocius Augustæ civitatis mœnia ingredi, ut ibi, sicut bonus mercenarius, præstolaretur finem operis sui. Quo cum pervenis-

set,quandiu vires sufficiebant,inter quotidiana mis-
sarum solemnia, salutarem hostiam Domino exte-
rius immolabat, ac seipsum interius victimam in
ara cordis mactabat. Ad mensam eum aliis sedens,
illis manducantibus et bibentibus, ipse bene mane-
bat jejunos. Erat ei cibus aut dulcis psalmorum
suavitas, aut sacrarum lectionum assiduitas : inter
quos maxime delectabatur audire, ex quarto libro
Dialogorum sancti Gregorii, qualiter multi e corpo-
ribus exempti, in spiritu rapiabantur, ac iterum
revertentur. Inter hæc præcepit suarum rerum
procuratoribus, ut in omnibus omnino locis, ad suum
jus proprie pertinentibus, quæcunque invenire pos-
sent, in tres portiones partirentur, et unam ex his,
ipso adhuc vivente, presbyteris et pauperibus largi-
rentur. Ipse autem quadam die se ad audiendam
missam in ecclesiam deferri jussit. Qua audita,
unum tapete coram sancta cruce sterni fecit, sese-
que super hoc in orationem dedit, et quasi post
dimidiam horam surgens, quidquid suppellectilis
habere potuit, coram se importari præcepit, præter
paraturam unius domus ac mensarum, et unum
opertorium, quæ reliquit ad sui successoris servi-
tium. Cætera cum perspexisset, ingemiscendo dixit :
Ab! quid mihi hæc omnia? Fuerunt tantum pauca
camisalia, et septem vel octo mensalis, duo sarcin-
lia, et de argento decem solidi : quos statim per
manus præpositi præcepit inter pauperes dividi, cæ-
tera vero clericis erogari, sicque vigilanter studuit
se ad hoc præparare, ut pulsanti confestim posset
aperire.

CAP. XXII. — Talia meditando, aliquoties ad super-
na rapiabatur in spiritu, ac quædam vidit et audivit,
quæ etiam ex parte sibi assistentibus narravit. Nam
Wernhero Fuldensium abbati se visitanti annuntia-
vit, ut si duo in electione ejus cæteris concordarent,
sibi in episcopatu successurus esset. Item alia vice
quasi de gravi somno excitatus, ait coram omni-
bus : Heu! heu! quod illum Adalberonem nepotem
meum unquam vidi : quia pro eo, quod ei consen-
tiebam secundum suum desiderium, nolunt me im-
punitum in suum recipere consortium. Legimus
huic simile, sancto Gregorio in libro Dialogorum re-
ferente, quod quidam Paschasius, apostolicæ sedis
miræ sanctitatis diaconus, cujus post mortem dal-
matica feretro ejus superposita, dæmoniacum tetigit
et sanatus est : loco penali deputatus est ob nihil
aliud nisi quod in illa conditione, quæ inter Sym-
machum papam et Laurentium facta est, ad pontifi-
catus ordinem Laurentium elegit, et omnium post
unanimitate superatus, in sua tamen sententia usque
juxta diem sui exitus perstitit, illum amando atque
præferendo, quem episcoporum judicio præesse sibi
ecclesia refutavit. Qua in re, quia similis pene fue-
rat amborum culpa (nam sicut ille Laurentium,
etiam Symmacho ordinato : ita et iste, se adhuc in
carne manente, licet simplici oculo minus rectum
intuendo, voluit contra statuta Patrum Adalberonem
fieri episcopum), hoc idem sentire possimus de hoc

A viro sanctissimo, quod ille de Paschasio. Nam Petro
super hoc quæstionem moventi, cur is, qui tantæ
sanctitatis exstiterat, quod ejus feretri vestis tantæ
potuit, et malignus spiritus ab obsesso homine fu-
gari, post mortem ad pænalem locum ductus sit,
ita respondit : Hac in re magna debet omnipotentis
Dei dispensatio, et quam sit multiplex, agnoscere, cu-
jus judicio actum est, ut idem vir Paschasius et ipse,
intus aliquanto tempore reciperet, quod peccasset, et
tamen ante humanos oculos mira per corpus suum
post mortem faceret, qui ante mortem eis quoque
cognoscentibus pia opera fecisset : ut nec hi, qui
ejus bona viderant, de eleemosynarum illius æsti-
matione fallerentur, neque ipsi sine ultione laxaretur
culpa, quam nec ipse culpam credidit, et idcirco
hanc fletibus non exstinxit. Sic quondam dux ille
magnus Israeliticæ plebis Moyses, cum quo, sicut
Scriptura refert, loquebatur Dominus facie ad faciem.
sicut loquitur homo ad amicum suum, et Aaron fra-
ter ejus sacerdos, propter culpam incredulitatis, a
Domino audire meruerunt : Quia non credidistis
mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non
introducetis hos populos in terram quam dabo eis :
ut infirmiores quidam perpendant qua pœna in ulti-
mo examine districtus Judex graviter delinquentes
feriat, cum etiam sic eos corrigit, quos in electorum
numerum ante sæcula prædestinavit. Sed de his
hactenus ; nunc ad intermissa redeamus.

CAP. XXIII. — Aderat namque toti orbi veneran-
dus dies, videlicet præcursoris Christi natalitius, et
vir Dei, gravi infirmitatis oppressus languore, quasi
de somno evigilans, cœpit astantibus dicere vesti-
bus me induite, et calceamenta pedibus meis præ-
bete. Qui licet illum per excessum mentis putarent
taliam præcipere, tamen studuerunt obedire. Insuper
etiam pontificalibus indutus ornamentis, cum omni,
ut mos est, clericorum officio contra spem omnium
processit in publicum, et sic ad ecclesiam beati
Joannis Baptistæ, quam ipse construxit, veniens,
tandem sine aliquorum sustentatione hominum in-
victus perstitit, donec bis, sicut ea die statutum est,
sacra missarum solemnia celebravit. Quibus rite
expletis consedit, atque coram astantibus clericis
dixit : Hujus celebrationem officii non mearum vi-
rium possibilitate, sed ex divinitate præsumpsi
Christi atque jussione. Nam hodie cum dulci quie-
scerem somno, astiterunt coram lectulo meo juve-
nes duo aspectu formosi, quorum unus dixit mihi :
Quare non surgis? debes enim hodie ad Sanctum
Joannem missam celebrare. Cui alter respondit :
Quomodo potest hoc fieri? quia pro impossibilitate
virium adhuc Primam non explevit? Tunc ille, qui
prius : Surge, ait, et secundum meum sermonem in
præfata ecclesia divinum mysterium festina im-
plere : quia præter te nullus ibi cantabit hodie.
His dictis, ad cubiculum rediit, atque imminentem
vocationis suæ diem lætus exspectavit, atque illud
Paalmistæ sæpius iterando dicebat : Quando veniam
et apparebo ante faciem Dei mei? Interim dum ab

eo, qui coram se lectoris fungebatur officio interrogatus fuisset, utrumne prae infirmitate, qua detinebatur, se de hoc saeculo migraturum speraret, respondit: Certissime scio, quia brevi de hoc transiturus sum mundo. Cui cum moerens diceret, quem episcoporum vellet ad corpus suum sepeliendum vocare, maxime cum nullus comprovincialium remansisset antistitum, qui non esset invitatus ad regale in Francia colloquium, ait: Nostis terram terrae commendare. Vos tantum, cum tempus fuerit, quod vestrum est, facite: Dei est mei corporis commendatorem providere.

CAP. XXIV. — Paucis vero diebus interpositis, in vigilia apostolorum, quae illo anno evenit quarta feria, certissime sperabat se migraturum de hac vita. Quod licet nominatim non exprimeret, verbis tamen quibusdam aperuit, ac siguis evidentibus declaravit. Sane signis omnibus ad Vesperam circumquaque sonantibus, ipse balneatus et sacris vestibus ad hoc usus paratis indutus, humi se prostravit, ac si hora eadem moriturus. Finita ergo synaxi vespertina, cum aliorum adjutorio se levavit, et quasi quodammodo mente consternatus, dixit: O sancte Petre, nunc non fecisti, sicut ego aestimavi. O beatum virum omni laude prosequendum, cujus spiritus quidam erat promptus, licet caro infirma: cui vivere Christus fuit, et mori lucrum. Unde tantopere corporeae inhabitationis molem velut carcerem quemdam abhorrens, cupiebat dissolvi et esse cum Christo. Iterum spiritu recreatus, per continuos quinque dies mansit quietus, petens ab omnibus indulgentiam, et benedictionem tribuens, donec finita quintae diei feria, ac vespere lucescente, in sextam Sabbati, aurora jam diei latitudinem terrae illuminante, clericis canentibus et flentibus, in manus Domini spiritum suum commendans, anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi nongentesimo septuagesimo tertio, aetatis suae octogesimo tertio, ordinationis vero quinquagesimo, velut in jubileo, hoc est, plenae remissionis anno, verus Hebraeus transit de hujus mundi Aegypto liber, in aeternum victurus cum Domino suo. Transiit autem iv Nonas Julii, tempore Ottonis secundi imperatoris Augusti. Cujus corpus cum ex more ad lavandum esset denu-

A datum, tanta de eo manavit suavissimi odoris fragrantia, ut cunctorum ibi astantium perfunderet nares et pectora. Cujus odoris suavitas tandiu permansit, quousque tolum ac vestibus indutum, in ecclesiam fuit deportatum. Post haec autem adveniente Wolfgango, Ratisbonensis civitatis episcopo venerando, sancti viri corpus in ecclesia Sanctae Afrae martyris cum magna gloria est humatum: ubi ipse, dum adhuc viveret, sibi sepulcrum praeparari fecit. In quo loco multa per ejus merita sunt assidue miracula, multa infirmis praestantur beneficia, donante Christi gratia: Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per infinita saecula saeculorum. Amen.

B Haec tui examen judicii expectant, ut te benigno iudice valeant rata consistere. Opto, Pater beatissime, ut in Christo valeas, meique memor semper existat.

(Quaedam editio Vitae a Bernone scriptae sequens caput insertum habet, quod etsi neque Surius edidit, et Bernonis esse mihi non constat, quoniam tamen ad historiam pertinet, et speciem imaginis sancti Udalrici explicat, placuit hoc loco adjicere.)

C Quodam autem tempore, cum idem sanctus pontifex cum felicis recordationis antistite Constantiensis beato Conrado, die Jovis apud sanctam Afram cenaturus consederat, ambo de caelestibus rebus continuum habentes sermonem, corruptibilis immemores cibi, spiritu refecti, usque in sequentem sextam feriam divina habuere eloquia, non appositae attendentes carnes. Unde contigit Bajoariae ducum bajulum quemdam sanctum accedere virum. Cui absoluto pro quo venerat negotio, abeunti carnis frustum dedit, non advertens sextae observantiam feriae. Qui nuncius dominum rediens proprium, volens malitia stimulatus sanctos diffamare episcopos, quasi sexta ab carniuum esu feria non abstinuissent, in testimonium illico carnis partem a sancto viro acceptam protulit, et ecce, dictu mirabile, species carnis in piscis speciem est conversa, temerarii arguens bajuli detractionem, et sanctorum ostendens innocentiam. Qua de causa gloriosi effugiei pontificis piscis in perpetuum hujus miraculi memoriam compingi solet.

BERNONIS VERSUS

Libro Sacramentorum Saxonico qui habetur in bibliotheca Boheriana, praefixi,

(Mahill. *Annal. Bened.* lib. LV, n. 27.)

*Suscipe conscriptum pura quem mente libellum
Ultima servorum Bern fert persona tuorum,
Qui, licet indignus, tibi fidus semper alumnus,
Obsequio pronus, devoto corde benignus,
Dum viget atque valet, sano dum corpore vivit.*